

Vlaams
Parlement

stuk **1190** (2010-2011) – Nr. 3
ingediend op 27 juni 2011 (2010-2011)

Maatschappelijke beleidsnota

Jeugdzorg

Motie van aanbeveling

van mevrouw Marijke Dillen, de heer Filip Dewinter,
mevrouw Gerda Van Steenberge en de heer Felix Strackx

Stukken in het dossier:
1190 (2010-2011) – Nr. 1: Maatschappelijke beleidsnota
– Nr. 2: Motie van aanbeveling

verzendcode: IED

TOELICHTING

Op 29 juni 2010 kreeg de Commissie Jeugdzorg de opdracht om te zoeken naar:

- maatschappelijke verklaringen voor de voortdurende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg;
- beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn om die instroomstijging tegen te gaan voor de beleidsdomeinen Welzijn, Jeugd, Sport, Onderwijs en Cultuur.

Gedurende zeven maanden heeft de Commissie Jeugdzorg een hele reeks hoorzittingen georganiseerd. Die hoorzittingen kunnen worden ingedeeld rond drie grote thema's:

- het verzamelen van cijfergegevens over de bijzondere jeugdzorg en over de meest betrokken sectoren (beleidscel Onderwijs en Welzijn, Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en Kind en Gezin);
- het wetenschappelijke debat met hoofdzakelijk experts;
- getuigenissen uit het werkveld.

De inhoud van de hoorzittingen wordt gedetailleerd weergegeven in de talrijke verslagen (*Parl. St.* VI. Parl. 2010-11, nr. 872/1 t.e.m. 25) en de krachtlijnen ervan worden samengevat in de maatschappelijke beleidsnota.

Het aantal jongeren in de bijzondere jeugdzorg is de voorbije jaren met 65 percent gestegen van 14.798 naar 24.422. Die stijging is niet evenredig met de evolutie van de totale jongerenpopulatie in Vlaanderen. Zowel de dossiers in de jeugddelinquentie als van de problematische opvoedingssituaties (POS) stijgen in aantal. Bij de POS-dossiers is er een stijging van 11.328 naar 21.760 of bijna een verdubbeling. De MOF-dossiers (als misdrijf omschreven feit) zijn gestegen van 2518 naar 3500.

In de maatschappelijke beleidsnota wordt een gedetailleerd overzicht gegeven van een aantal verklaringen zoals die naar voren zijn gekomen uit de hoorzittingen. Zowel maatschappelijke veranderingen als evoluties binnen de jeugdhulp worden door de experts en getuigen uit het werkveld en de wetenschappers naar voren geschoven als verklaring voor de toename van het aantal jongeren in de bijzondere jeugdzorg. Voor een gedetailleerde uiteenzetting wordt verwezen naar de maatschappelijke beleidsnota.

Vlaanderen heeft niet alleen behoefte aan meer, maar vooral aan betere jeugdzorg. De maatschappelijke beleidsnota besluit met een aantal aanzetten tot oplossingen.

Het is belangrijk te vermelden dat in 1998 het Vlaams Parlement eveneens een maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg heeft opgesteld en een motie van aanbeveling heeft goedgekeurd (*Parl. St.* VI. Parl. 1998-99, nr. 1354/1 en nr. 1354/4). Uit een nauwkeurige ontleding van die motie blijkt vandaag, meer dan tien jaar later, dat er door de vorige Vlaamse regeringen gedurende al die tijd weinig initiatieven zijn genomen om de duidelijke aanbevelingen te realiseren met als gevolg dat er op het terrein weinig is veranderd. Het is dan ook wenselijk dat deze Vlaamse Regering de aanbevelingen wel ernstig neemt en dringend de nodige initiatieven neemt en de noodzakelijke financiële middelen vrijmaakt om deze ernstige problematiek aan te pakken.

Marijke DILLEN

Filip DEWINTER

Gerda VAN STEENBERGE

Felix STRACKX

MOTIE VAN AANBEVELING

Het Vlaams Parlement,

- gelet op de maatschappelijke beleidsnota Jeugdzorg, opgesteld op basis van de hoorzittingen van de Commissie Jeugdzorg van het Vlaams Parlement gedurende de periode september 2010 - maart 2011;
- overwegende dat:
 - 1° het aantal jongeren in de bijzondere jeugdzorg de voorbije jaren is gestegen met 65 percent van 14.798 naar 24.422;
 - 2° zowel maatschappelijke verklaringen als evoluties binnen de jeugdhulp door de experts, getuigen uit het werkveld en wetenschappers naar voren worden geschoven als verklaring voor de toename;
 - 3° er een bijzonder zware stijging is in de problematische opvoedingssituaties (POS-dossiers);
 - 4° Vlaanderen niet alleen behoefte heeft aan meer maar ook aan een betere jeugdzorg;
 - 5° het realiseren van een betere jeugdzorg een beleidsoverschrijdende verantwoordelijkheid is en er dringend behoefte is aan een betere samenwerking tussen de domeinen Welzijn, Onderwijs, Jeugd, Vorming, Werkgelegenheid, Wonen, Ruimtelijke Ordening, Sport en Cultuur;
 - 6° preventie van groot belang is en dat er behoefte is aan een beter en geïntegreerd preventiebeleid dat tevens moet worden ingepast in een stimulerend en ondersteunend beleid inzake Gezin, Onderwijs, Werkgelegenheid, Huisvesting, Sport en Cultuur;
 - 7° de ondersteuning en versterking van de gezinnen bijzonder belangrijk is;
 - 8° zowel de wetenschappers als de vertegenwoordigers van het werkveld herhaaldelijk hebben aangeklaagd dat de huidige wijze van opvoedingsondersteuning moet worden herbekeken;
 - 9° er een duidelijke band is tussen armoede en problematische opvoedingssituaties;
 - 10° het concept van de integrale jeugdhulpverlening moet worden herbekeken en dat er uitvoering moet worden gegeven aan de aanbevelingen van het evaluatierapport van het decreet Integrale Jeugdhulp van 7 mei 2004, opgesteld door de Katholieke Universiteit Leuven;
 - 11° het wegwerken van alle wachtlijsten in de jeugdzorg een essentiële voorwaarde is om een betere jeugdzorg te kunnen verwezenlijken;
 - 12° er voldoende aandacht moet worden besteed aan gespecialiseerde hulpverlening, zoals geestelijke gezondheidszorg, jeugdpsychiatrie en drughulpverlening;
 - 13° een versterking van de rechtstreeks toegankelijke hulp in de eerste lijn een grote prioriteit is;
 - 14° bij alle initiatieven de hulpvrager steeds centraal moet staan;
 - 15° gezien het grote belang ervan, pleegzorg moet worden uitgebreid en versterkt;
 - 16° ook de jeugddelinquentie toeneemt en dat er sprake is van een verharding van de jeugdcriminaliteit waarbij meer jongeren zwaardere geweldsdelicten plegen en in toenemende mate kampen met ernstige gedragsproblemen, wat wordt ervaren als een belangrijk maatschappelijk probleem;
 - 17° de aanpak van jeugddelinquentie moeilijk verloopt omdat er geen duidelijk zicht op is hoe groot en ernstig het probleem is vanwege het feit dat er geen degelijke jeugdstatistieken beschikbaar zijn en dat het terrein ervaart dat jeugdcriminaliteit steeds ernstigere en zwaardere vormen aanneemt;
 - 18° de aanpak van jeugddelinquentie ook moeilijk verloopt vanwege het allochtone vraagstuk inzake jeugddelinquentie;
 - 19° er op dit moment geen algemeen strafrechtelijk beleid inzake jeugddelinquentie is en dat er meer aan symptoombestrijding wordt gedaan dan dat er een geïntegreerd

- structureel beleid ontwikkeld wordt voor bepaalde deelfenomenen, zoals veelplegers;
- 20° vroegtijdig ingrijpen belangrijk is om te voorkomen dat jongeren afglijden naar crimineel gedrag; want hoe sneller wordt ingegrepen, hoe groter de kans is op een positieve gedragsverandering;
 - 21° de strafrechtelijke aanpak niet enkel moet worden gericht op de bestraffing maar ook op (her)opvoeding;
 - 22° daarbij ook aandacht moet worden besteed aan de resocialisatie van de jongeren die uit de jeugddetentie komen, omdat bij een geslaagde resocialisatie er op lange termijn een maatschappelijk terugverdieneffect kan worden gerealiseerd;
 - 23° in 1998 een motie van aanbeveling werd goedgekeurd op basis van de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg, waarvan vandaag nog steeds weinige van de duidelijke aanbevelingen in de praktijk zijn gerealiseerd;
 - 24° het nochtans essentieel is om concrete maatsregelen te verwezenlijken, wil Vlaanderen de instroomstijging ook daadwerkelijk tegengaan;
- vraagt de Vlaamse Regering:
- 1° beleidsinitiatieven te nemen om de aanzetten tot oplossingen zoals samengevat in de maatschappelijke beleidsnota Jeugdzorg in de praktijk te verwezenlijken, waarbij het belangrijk is dat er bevoegdheidsoverschrijdende samenwerking is en de beleidsdomeinen Welzijn, Onderwijs, Vorming, Werkgelegenheid, Wonen, Ruimtelijke Ordening, Sport en Cultuur samenwerken aan een positief en ondersteunend klimaat, en daarbij tevens voldoende aandacht te hebben voor een bevoegdheidsoverschrijdende samenwerking op Vlaams, lokaal en federaal niveau;
 - 2° daarbij in het bijzonder aandacht te besteden aan de volgende klemtonen:
 - a) wat preventie betreft:
 - 1) gelet op het grote belang van preventie om de instroomstijging in de bijzondere jeugdzorg tegen te gaan, te zorgen voor een decretale basis inzake algemene preventie met betrekking tot kinderen en jongeren en over te gaan tot een consequente uitbouw van de preventie, gestuurd op Vlaams niveau;
 - 2) het preventiebeleid aan te laten sluiten bij een stimulerend en ondersteunend beleid inzake de domeinen Gezin, Onderwijs, Werkgelegenheid, Huisvesting, Sport en Cultuur;
 - 3) meer aandacht te besteden aan de fysieke en psychische ruimte voor kinderen en jongeren en de nodige randvoorwaarden te creëren zodat kinderen op een veilige manier en in hun eigen omgeving kunnen opgroeien;
 - 4) daarbij, naast het versterken van de rechten van kinderen en jongeren, tegelijkertijd de klemtoon te leggen op de plichten en de aandacht daarvoor ook uit te werken in dat preventiebeleid;
 - b) wat de ondersteuning en versterking van de gezinnen betreft:
 - 1) aangezien gezinnen bijzonder belangrijk zijn en de hoeksteen vormen van onze samenleving, binnen alle beleidsdomeinen altijd rekening te houden met de gezinnen en alle genomen maatregelen te toetsen met het oog op de gevolgen ervan voor de gezinnen en een geïntegreerd gezinsbeleid te voeren waarbij het gezin bijzonder wordt ondersteund;
 - 2) naar buitenlandse voorbeelden aandacht te besteden aan echtscheidingspreventie;
 - 3) gelet op de sterke stijging van het aantal nieuw samengestelde gezinnen en eenoudergezinnen, daarmee rekening te houden in het geïntegreerde gezinsbeleid, met bijzondere aandacht voor de alleenstaande ouder;
 - c) wat de armoedeproblematiek betreft: gelet op de duidelijke band tussen armoede enerzijds en problematische opvoedingssituaties anderzijds en gelet op de enorme stijging van kinderarmoede in Vlaanderen, zeer dringend de nodige beleidsinitiatieven te nemen om de armoedeproblematiek op een inclusieve en meer gestructureerde wijze aan te pakken met doelgerichte maatregelen om de

- stijgende groep mensen die in armoede leven, uit die maatschappelijke onzekerheid te halen, met bijzondere aandacht voor kinderarmoede;
- d) wat opvoedingsondersteuning betreft: gelet op het feit dat tijdens de hoorzittingen zowel de wetenschappers als de vertegenwoordigers van het werkveld herhaaldelijk hebben aangeklaagd dat de huidige wijze van opvoedingsondersteuning dringend moet worden herbekeken, de nodige initiatieven te nemen om het decreet van 13 juli 2007 houdende de organisatie van de opvoedingsondersteuning nauwkeurig onder de loep te nemen, daarbij het concept te heroriënteren en te onderzoeken op welke wijze de middelen die worden besteed aan de uitwerking van het decreet, op een meer efficiënte en doeltreffende wijze kunnen worden ingezet;
- e) wat de jeugdzorg betreft:
- 1) gelet op het feit dat tijdens de hoorzittingen ernstige vragen werden gesteld bij de uitwerking van het decreet Integrale Jeugdhulp, waarbij onomwonden werd gesteld dat “Het resultaat een lappendeken [is] met steeds nieuwe doelgroepen, specialisten en voorzieningen, alsmaar grotere ingewikkeldere systemen van screening, doorverwijzing, wachten en opnieuw doorverwezen worden”, en gelet op de evaluatie van dat decreet, uitgevoerd door het Instituut van de Overheid van de Katholieke Universiteit Leuven, waar uit de resultaten blijkt dat na de ambitieuze hervorming van de jeugdzorg er in de praktijk weinig concreet werd gerealiseerd, dat de meest cruciale bouwstenen het minst zijn gerealiseerd en dat men er niet in geslaagd is om essentiële zaken die prioriteit hadden, te realiseren en dat men meer oog had voor minder ingrijpende en gevoelige beleidslijnen, uitvoering te geven aan de duidelijke aanbevelingen van het evaluatierapport betreffende de aanpak van de integrale jeugdhulp, de effectiviteit van de gebruikte hefboomen en instrumenten om tot resultaten te komen, de aansturing, de structuren die geïnstalleerd werden als beleidsondersteuning, en enkele andere uitdagingen van de implementatie van het decreet;
 - 2) het concept van de integrale jeugdhulpverlening te herbekijken waarbij het minder centraal gestuurd wordt, minder gebaseerd is op procedures en meer op vertrouwen in en kennis van de professionele hulpverlener, met bijzondere aandacht voor een meer contextgerichte hulpverlening;
 - 3) gelet op het feit dat de investering van de voorbije jaren in de uitbreiding van de hulpverlening niet volstaat en dat de lange wachtlijsten voor de vele vormen van hulpverlening ertoe leiden dat de hulpverlening vaak met een grote vertraging start, de nodige initiatieven te nemen om zeer dringend alle werkvormen – zowel residentiële als ambulant – uit te breiden, zodat de wachtlijsten eindelijk worden weggewerkt;
 - 4) meer aandacht te besteden aan de nazorg na residentiële plaatsing;
 - 5) te voorzien in voldoende uitbouw van gespecialiseerde hulpverlening zoals geestelijke gezondheidszorg, jeugdpsychiatrie en drughulpverlening;
 - 6) initiatieven te nemen om de rechtstreeks toegankelijke hulp op de eerste lijn te versterken, bij voorkeur zo dicht mogelijk bij het werkveld waarbij een contextgerichte werking moet worden bevorderd, met aandacht voor een duidelijke communicatie zodat het voor kinderen, jongeren en hun omgeving duidelijk is wie hun eerstelijnsaansprekpunten zijn;
 - 7) bij alle initiatieven erop toe te zien dat de hulpvrager centraal staat en ondersteund wordt door een trajectbegeleider die de mogelijkheden krijgt om de jongeren op lange termijn te ondersteunen;
 - 8) gelet op het feit dat sectorale verkokeringen vaak een wenselijke en noodzakelijke samenwerking beletten, vooral tussen bijzondere jeugdzorg, gehandicaptenzorg en psychiatrie de sectoroverschrijdende samenwerking te ondersteunen en het overleg dat nodig is om deze samenwerking te realiseren, aan te moedigen;

- 9) alle hindernissen weg te werken zodat het combineren van hulpverleningsvormen mogelijk wordt teneinde een flexibel hulpverleningsaanbod te realiseren;
 - 10) aparte opvang te organiseren voor jongeren met zware gedragsproblemen, verslavingsproblemen, psychiatrische en emotionele problemen;
 - 11) aandacht te hebben voor de problemen van het grote personeelsverloop en de vergrijzing binnen het personeelsbestand van de opvangdiensten en te zorgen voor een optimale verbetering van het personeelsstatuut;
 - 12) initiatieven te nemen om een beter zicht te krijgen op de wijze van doorverwijzen, vooral betreffende de doorverwijzing van de CLB's (centra voor leerlingenbegeleiding) naar de bijzondere jeugdzorg en naar de geestelijke gezondheidszorg, met aandacht voor de rol van een betere detectie, signalisering en medicalisering van problemen daarbij;
- f) wat de jeugddelinquentie betreft:
- 1) gelet op het feit dat er ook een toename is van de jeugdcriminaliteit, een aantal van de jeugdige delinquenten recidiveert met vaak sterk in het oog springende gedragingen en de jeugddelinquent steeds jonger wordt, en gelet op het feit dat jeugddelinquentie terecht wordt gezien als een belangrijk maatschappelijk probleem, in overleg met de Federale Regering aan te dringen op het ontwikkelen van een algemeen strafrechtelijk beleid inzake jeugddelinquentie en initiatieven te nemen voor een strenge aanpak van de jeugdcriminaliteit en een geïntegreerd structureel beleid te ontwikkelen omtrent bepaalde deelfenomenen zoals veelplegers en met aandacht voor het allochtone vraagstuk inzake jeugddelinquentie;
 - 2) gelet op het feit dat een snelle en effectieve uitvoering van straffen en maatregelen belangrijk is bij het terugdringen van de jeugdcriminaliteit, in voldoende plaatsen te voorzien in de gemeenschapsinstellingen teneinde wachtlijsten weg te werken en ervoor te zorgen dat de jeugdrechters over voldoende plaatsen beschikken;
 - 3) aandacht te besteden aan een effectieve, sluitende en passende nazorg waarbij de jongeren, aansluitend op een strafrechtelijk verblijf in een gemeenschapsinstelling, worden begeleid bij hun terugkeer in de samenleving om hen op het rechte pad te brengen en te houden;
- g) wat de pleegzorg betreft:
- 1) gelet op het grote belang van pleegzorg voor kinderen en jongeren in een problematische opvoedingssituatie, in het bijzonder voor jonge kinderen, de pleegzorg uit te breiden en te versterken;
 - 2) het statuut van de pleegouders optimaal te verbeteren;
- h) wat jongeren uit allochtone gezinnen betreft: gelet op het feit dat uit de hoorzittingen duidelijk het hoge aandeel van jongeren uit allochtone gezinnen in de bijzondere jeugdzorg is gebleken om diverse redenen en dat daaruit kan worden afgeleid dat het huidige integratiebeleid faalt en er niet in slaagt om de allochtone gezinnen zich daadwerkelijk te laten aanpassen aan onze samenleving, onder meer op het vlak van de aanpassing aan de westerse waarden en normen, respect voor de gelijkwaardigheid van man en vrouw en op het vlak van de kennis van het Nederlands, het integratiebeleid dringend te heroriënteren. In dat nieuwe integratiebeleid moeten niet langer het 'samenleven in diversiteit' en 'het respect voor de eigenheid' de uitgangspunten zijn, maar wel de Vlaamse samenleving, waarbij allochtonen zich moeten aanpassen aan de Vlaamse leiderscultuur. De slachtoffercultuur moet bovendien plaatsmaken voor een beleid dat de allochtone jongere voor de eigen verantwoordelijkheden plaatst;
- i) wat het toenemende geweld en pestgedrag betreft: gelet op het feit dat geweld een belangrijk probleem vormt in onze samenleving en kinderen en jongeren daarbij zowel als slachtoffer als als dader verschijnen, en gelet op het feit dat een vaak voorkomende vorm van geweld het pestgedrag is, waarbij media zoals internet en de gsm vaak gebruikte tools zijn, de nodige initiatieven te nemen om

aandacht te besteden aan geweld en pesten in het algemeen en het fenomeen van cyberpesten in het bijzonder binnen diverse beleidsdomeinen zoals Welzijn, Onderwijs, Sport en Cultuur.

Marijke DILLEN

Filip DEWINTER

Gerda VAN STEENBERGE

Felix STRACKX